

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . 5— „ četrt leta . . . 2:50 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, posiljana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 6. novembra t. l.

Leto se nagiblje h koncu. Vse cenjene naročnike in naročnice vljudo in nujno prosimo, naj nam pošljejo zastalo naročnino, da nam bo mogoče poravnati svoje račune. V teh težkih časih zvesto izpolnimo svojo nalogo po svoji najboljši vesti in vednosti; pričakujemo torej od svojih cenjenih naročnikov in naročnic, da tudi oni nam nasproti store svojo dolžnost.

Beseda sladka — domovina!

Bude se mi v duši spomini na dneve, ko sem kot malo dete vedno hotel biti pri ljubljani mamici. Le v njenem naročju sem bil srečen, saj vsakemu otroku odseva iz materinega obličja največja sreča.

In kako se otroku priljubi vsa okolica, ki ga spominja na starše! Otroci se pač še ne zaveda, a mili materin pogled mu je že vcepil globoko v srce kal ljubezni do rodne koče, do rojstnega kraja, do domovine sploh.

Ta kal klije polagoma v večjo in večjo plamtečo ljubezen, ki da človeku moč, da izvrši ona čudežno junaška dela, ki jih občudujejo vsi narodi stoletja in stoletja.

In če nas zanimajo junaki srednjega in še celo starega veka, ali nas ne bodo tembolj zanimali junaki sedanjih dni — vrli možje, ki jih celo osebno poznamo.

Pravega prijatelja spoznaš v nesreči, kakor ločiš zlato od drugih kovin v ognju. — Ali v ognju sovražnega orožja pa preizkuša domovina svoje sinove.

Izkušnja sedanjih dni nam priča, da je naša domovina lahko ponosna na svoje branilce. Ona nas tudi prepričuje, da je v srcih naših borilcev kal ljubezni, ki jo je vanje vsadila njih mati, padla na rodovitno tla in je pod vplivom učiteljev-vzgojiteljev zrastle v mogočno ljubezen do domovine in njenega vrhovnega poglavarja.

Sola je v polnem obsegu izvršila svojo dolžnost, in učiteljstvo lahko s ponosom zre na sadove svojega truda!

J. G.

Vojna.

JUNAKOV GROB.

Sebastijan Krotky.

Zadnji pozdrav.

Duh plemenit sam bo nosil boli, a sreče vžival sam ne bo nikoli. S. Gregorčič.

Ali je res? Je li torej resnica? Pa saj vidim črke pred seboj! Kaj me gledate tako, tako . . . čudno, tuje? Neverjetno! Pravijo, da ve črke nimate življenja, da ste mrtve. Mrtve kakor on, ki je — bil? A jaz gledam in gledam in vidim. . . Vaše poteze se izpreminjajo, dobivajo poteze dragih bitij! Vstajate, začenjate govoriti, kakor da bi vas navdahnili on, ki je bil učitelj in je razumel čitati v knjigi življenja. O da bi enkrat še povzdignil glas! Sedaj začenjate rajati, plesati pred očmi, ki zaman iščejo dragi obraz med vami. O, dajte, naj še jaz stopim v vaše kolo, saj tudi jaz ljubim življenje kakor on, ki me je učil živeti. Kako je bilo lepo! Ah, kako ljubilo! . . . Kje je on, ki je bil ljubček moj, da bi enkrat še z mano porajal? Glej, kdo se bliža tam . . . tam . . . Povodni

mož! Hočem porajati s tabo, če me povedeš k mojemu ljubčku, ki tam daleč, čaka na mene, da me povede k oltarju v domovino. Tako, tako . . . Le urno naprej! Še hitreje, da bova brzo tam, kjer . . . Tu je kasarna, a ptičica ne peva več; zletela je na jug. Dalje, dalje! Tu ob Savi blodi divja Mina, ki je tudi zgubila ženina, a ga pričakuje; saj mora priti, ko pa ji je obljubil. Ti, povodni mož, njega nisi poznal; bilo je na ozemlju. Še dalje, še urneje, da ga kmalu vidim, da mu porečem, da sem mu zvesta ostala. Oh, da se združim z njim v eno molitev, da bi bil konec boja srečen! Glej, stoj, tukaj sva! Tukaj si ti, ki si mi bil učitelj, prijatelj, vse! — Tukaj si legel k počitku, ker si bil vrl vojak, ki je zvesto branil prosveto in domovino. Hočem te navdahniti, da se prebudiš iz težkih, dolgih sanj, ki so te vanje zazibali šumeči valovi, kakor si nekdaš pel ob obalah deroče Drave. In valovi šume, govore:

O, ti neizprosna boginja Morana, si bila tako zla, da si mi ga vzela? Jeli sin, edini sin stare matere, ki toži za zlatom, jeli mili tovariš bojevnikov za blagor domovine, jeli vzorni učitelj luči in resnice moral končati tako? In ravno njega, ki je ljubil tolikanj življenje, njega ni več!

Ni? Ne povprašujmo sedaj usode po resničnosti »biti ali ne biti«, to vprašanje je odveč, ki ga ni rešil umrljivi človek! Sedaj, ko vemo pretožno novico z daljnega bojišča, sedaj, ko nas navdaja kruta gotovost žalostne, a slavne smrti, sedaj, ko obhajamo spomin na ranjkega — sedaj biva truplo tam, kjer »smrt pobrati pod lopato, kar rodil je beli dan«, kjer »lepše solnce njemu sije, lepša zarja rumeni.« — A njegov duh biva med nami, ki smo z njim živeli eno življenje . . .

Starši Krotkega so bili iz Čehov; a on se je rodil l. 1881. v starodavnih Rušah na Štajerskem. Ob njegovi zibelki niso stale srečnosne vile, ampak, kakor poje žalik — pesnik, »device, ki brez dot žalovati videl sem samice«. Oče mu je bil paznik dela v tamošnjih tvornici za žigalice, a mati pridna delavka; toda bivala je v borni koči poštenost, delavnost in ljubezen. Gotovo ni ostalo brez vpliva na življenje in mišljenje mladega Boštjana, da je zagledal luč sveta v divnih, slavnih Rušah, ki so našle že toliko občudovalcev in prijateljev, ki radi prihajajo tja iz raznih krajev in narodov. Dolina, kjer se razprostira omenjena vas, je razširjena v malo ravan, ležeča zahodno od Maribora ob obeh straneh Drave. Tu moramo občudovati zahajajoče solnce, ki zlati s poslednjimi žarki vrhove Velike in Male Kape, Črnega in Klopnega vrha ter druge, ki zrejo na pridno, probujeno in izobraženo ljudstvo, kar pričajo skrbno obdelani vinogradi in bogato polje. Vse, vse daje tukajšnjemu obzorju čarobno lepoto. Poleg lepote pa so še znamenita poslopja, kakor n. pr. cerkev iz 15. stl. in župnišče, kjer je bila v 17.—18. stl. gimnazija jezuitov. — Ni čuda torej, da je deček vzrastel v krepkega moža, raven in močan kakor jelka na Pohorju, da se je navdušil ob spominu na slavno prošlost domačega kraja za razvoj, prosveto in srečo naroda. A smreke na Pohorju, ki so dajale les za žigalice ter posredno tudi za služka ubogi družini, so dale tudi deske za zadnjo, tesno hišico, kjer si je oče počil za večno. Prezgodnja smrt je vzela očeta iz srečne družine ter pahnila mater in dveletnega sina v bedo. Toda v zdravem telesu je bivala zdrava duša, in s krepko voljo, z neumorno delavnostjo je šlo naprej, navzgor! Prišel je čas odločitve za

nadaljno življenje, ko nam usoda često prepušča izvolitev poti. Kaj zdaj? Kam? Najbližja in najkrajša pot do kruha je držala na učiteljske v Maribor. Toda kako izpolniti srčno željo učenca, ki je po nadaljnem pouku hrepenel, ki je hotel postati, kar je vse življenje potem bil: učitelj po poklicu, ko pa je manjkalo denarja, da, najpotrebnejšega. In dvakrat bolj uboga mati, ki je videla srčne želje in zrla bodočo srečo ljubljence, je storila čudeže iz ljubezni. Delala je skoraj noč in dan, da prisluži toliko, da bi »študiral« sin, da bi ji kdaj bil edina opora. In šlo je na obeh straneh: vse iz ljubezni. Mati je še celo ponoči delala škatlice za žigalice, da bi s pičlim zaslužkom podpirala sina-dijaka; a nadepoln, vztrajni učiteljskičnik je kazal kaj vzmore vztrajnost in krepkost. In ko jo je (l. 1900.) kot kandidat rdečih, razburjenih lic primahal domov z izpričevalom zrelosti v roki — kdo je bil bolj vesel, kdo bolj srečen, mati ali sin? Kdo bi mogel popisati tiste trenutke? — Bile so prve solze hvalečnosti na novi poti! In kdo je razumel njega; moža, učitelja, ko se je s solzami v očeh poslavljaj od matere, od svojih dragih znancev, da se poda na novo, zadnjo pot . . . v boj in . . . smrt. Vsaka kaplja krvi in vsaka solza je bila njemu in nam izraz ljubezni do učiteljevanja, do življenja! Toda glejmo ga sedaj na njegovi poti kot učitelja!

»Aktenmäßig« kar povem, da je služboval kot suplent v Račjah, Poljčanah, Makolah, Reki; od 1903. kot def. učitelj v Studenicih in vtretje in zadnjikrat zopet v Poljčanah. A kaj pravim »služboval«; deloval, učiteljeval, živel je z dušo in telesom kot učitelj in zopet učitelj. Otrke je ljubil tako, da je on, velikan po postavi, z njimi postal otrok. Vzgojeval in poučeval je z vso vnemo, ki je lastna možu po poklicu; navduševal je mladino za vse blago in lepo, z besedami in dejanji. Zatorej so mu starši radi zaupali svoj najdražji zaklad; a on jim je z znanostmi naložil redki kapital. Saj pa je tudi iz lastne izkušnje vedel, kaj vzmore navdušeno srce in vedra glava v napornem delu, v svetišču narodne prosvete. Kot zunanje priznanje njegovega učiteljevanja in vsestranskega učiteljevanja je dobil večkrat pohvalo od šolskih oblasti. A najlepšo in najtrajnejšo slavo mu poje rod in deca, za katero je daroval vse svoje moči. Oviral bi ga sčasoma bolezen, ki se je je nalezal kot dijak zaradi pomanjkanja in — lakote; bolan je bil na želodcu. A pravim, da sčasoma; toda posledice je premagala do sedaj volja. — In kaj je bil izven šole? Težko bi bilo reči, kdo je užival prvenstvo: mati, učitelj ali prijatelj. Da je za sedemdesetletno mater lepo skrbel, da ji je poplačal hvaležno ves trud, da jo je podpiral s svojo pičo plačo, je pač umevno, posebno še, če je kdo poznal njegovo blago srce. In kaj je bil nam učiteljem, brez izjeme moram reči, kakor pišejo prijatelji in tovarišice: Bil je kremenitega značaja, zlatega srca, najplemenitejše duše! Kako je ljubil rodno zemljo, razvidimo tudi iz edino lepega dejanja: Poleg tega, da je toliko žrtvoval za vsestranske podpore, si je kupil prostor na pokopališču v rojstni vasi. In ko je plačal zadnji obrok, še ni našel prostora, ni se mu izpolnila želja, »v zemlji domači da truplo leži«. Našel je hladni grob v divjih valovih Drine ob izteku v Savo. Dne 8. septembra se je čutil, bolnega gotovo zaradi kronične bolezni; a dne 9. septembra zjutraj! . . . Njegov stotnik piše doslovno: »Es wird mitgeteilt, daß Seb. Krotky im Gefechte bei serb. Rača am 8. 9. tapfer

mitfocht und am 9. 9. früh in der Drina ertrunken ist. Er fiel mit vielen anderen Kameraden. Dem heldenhaften, braven Soldaten bewahre ich als sein Kommandant ein treues Andenken.«

In mi, njegovi tovariši in prijatelji brez razločka starosti in spola! Zakličimo mu: Čast in slava njegovemu spominu! Vekomaj!

Umrli je zapustil sedemdeset let staro mater, ki je sedaj brez podpore, brez tolažbe. Ko bi zapustil vdovo, bi stara mati dobila zavetišče pri mladi. A Krotky je bil samec. Imeti toliko oboževalcev in prijateljic in ostati sam — v sreči, ni to bridka ironija? Kaj nam je on bil, poudarjamo vedno; a kaj smo mi in drugi bili njemu, kaj smo, to povejte!

Najboljši človek, najplemenitejši tovariš je nehal biti. Njega ni več! Nič več? Jeli res? O, ne! Njegovo truplo počiva tam, kjer mnogi junaki z njim mirno spalnje spe; njegovo življenje je bilo, a njegov duh živi, je in naj biva med nami! V tem smo vredni njega ljubezni vsi, ki bimo boj za narodovo prosveto in lastno srečo. V znamenju, ki nam ga je on zapustil, bomo zmagači, bomo živeli tudi mi na veke!

Mirana.

Herman Rudež.

Umrli je na ranah, dobljenih na severnem bojišču, v bolnišnici v Kremsu tovariš Herman Rudež, voditelj ljudske šole v Dekanih v Istri in tajnik tamkajšnje C. M. podružnice.

Bodi učitelju-junaku časten spomin!

AKADEMIČNA POMOŽNA LEGIJA 1914

Korespondenčni urad poroča: Delavni osek akademične pomožne legije je na svoji povodni cesarjevega godu se vršeci seji sklenil, da se trajno konstituira v obliki društva z imenom »Akademiška pomožna legija 1914«. — Zvezni podpredsednik avstrijske družbe »Rdečega križa« bivši ministrski predsednik baron Beck, in prorektor dunajskega vseučilišča, prof. pl. Wettstein, sta prevzela častno predsedstvo te akademiške pomožne legije.

OKLIC NA DUHOVŠČINO.

Korespondenčni urad poroča: »Fremdenblatt« priobčuje oklic vojaškega škofa Bjelika na škofijske ordinariate, da bi se prostovoljno priglasili duhovniki za opravljanje dušnega pastirstva na bojišču in pri ranjenih v železniških vlakih.

PREPOVED ALKOHOLA V ARMADI.

Zadnje dni je bilo, kakor »Reichspost« poroča, izdano sledeče zborni povelje avstrijskim četam: Alkohol škoduje organizmu in slabi odporno silo proti boleznim. Uživanje alkohola naj se najostreje prepove in nadomesti s kavo, s čajem in s citronami.

VOJNI POMOŽNI URAD.

Vojni pomožni urad je oddal od zbirke po državi posameznim deželam en milijon kron, da jih porabijo po potrebi. Iz tega denarja se bodo podpirali podpore potrebni ljudje. Deželnim upravam se tudi svetuje napraviti ljudskih kuhinj in ljudskih jedilnic. Podpirajo naj se s tem denarjem tudi tisti, ki delajo zimsko goroko odelo za vojake. Podpirajte vojni pomožni urad!

NASLOV NA VOJNO-POŠTNIH ODPOŠILJATVAH MORA BITI TOČEN.

Velik del pisem in drugih odpošiljatev na bojnem polju se nahajajočim sorodnikom se ne more pravočasno dostaviti naslovljenecem na operacijskem polju, ker je naslov pogrešen. Ker je sploh nemogoče in tudi nedopustno, da bi se take pošiljke s pogrešenim naslovom še dalje prenašale, se jih mora vračati pošiljateljem kakor nedostavljive, čeravno se naslovljenec nahaja živ in zdrav v svoji četi. Priporočajte torej občinstvu, da v svojem lastnem interesu napiše točen naslov na vse vojno-poštne pošiljke!

KOLIKO STANE ENA VOJNA LADJA.

Koliko stane vojna ladja, je odvisno od njene velikosti, oboroženja, od dobe, v kateri je zgrajena, in od materiala, ki se je porabil. Vojne ladje imajo navadno težino 8000 do 28.000 ton. Vsaka tona z vso opremo stoji povprečno 2500 K. Cena taki ladji je 20 do 70 milijonov kron. Križarka prvega reda in oklopne križarke imajo 6 do 14 tisoč ton. Vsaka tona stane 2700 K, torej vsaka ladja 16 do 37 milijonov. Križarke drugega reda in male križarke, ki tem spadajo tudi neoklopljene križarke, imajo od 2000 do 4000. Vsaka tona stane 2600 K, torej ena taka ladja stane 5.200.000 do 10.400.000 K. Torpedovke od 500 do 2000 ton stane 2700 K po toni, torej vsaka od 1.250.000 do 5.400.000 K. Torpedni rušilci imajo 220 do 700 ton. Ena tona stoji 3500 K, torej en torpedni rušilec stane 770.000 do 2.450.000 kron. Torpedni čolni imajo 80 do 2500 ton, tona stane 3500 K, torej čoln 280.000 do 875.000 K. Podmorski čolni imajo 250 do 900 ton. Njihova cena ni znana. Toliko se lahko reče, da za manj kot 800.000 K ni mogoče kupiti takega čolna. Detaljni račun za ladjo 15.000 ton s 155.000 konjskih sil bi bil tak-le: truplo ladje 13.127.000 K; okop ladje 9.375.000 K; stroji in parni kotli 7.125.000 K; artilerija in torpedi 4.875.000 K; druga oprema 3.000.000 K; vse skupaj torej 37.500.000 K. Popolnoma nabit in opremljen torpedo stane 13.350 K; strel iz topa kalibra 30:5 cm 1515 K. Strel iz najmanjšega topa 3:7 cm kalibra stane 9 K. Na srednjeveliki ladji, ki bi 4 minute streljala iz vseh topov, bi se potrošilo za 40.000 K materiala.

SKRB ZA RANJENCE.

Kakor uče izkušnje, je najbolj primerno, da se ranjenci v prvi dobi spravijo v bolnišnice, ki so blizu vojnih dogodkov, da dobe tam zdravniško pomoč in oskrbo. Njih nadaljni transport se bo ravnal po zdravstvenem stanju. Bolniki z nalezljivo boleznijo se ne bodo transportirali in se bodo oddali v posebne bolnišnice. Vojno ministrstvo je v tem smislu izdalo potrebne določbe. Bolnišni zavodi se bodo razširili v večjih krajih, kjer bodo dobili vojaki potrebno pomoč in oskrbo.

STALIŠČE APOSTOLSKÉ STOLICE V SVETOVNI VOJNI.

»Osservatore Romano« naglašja: V sporih človeštva in v krvavih konfliktih, ki izvirajo iz njih, je hotela in hoče sveta stolica vedno ohraniti najpopolnejšo in najabsolutnejšo nepristranost, ker stavi svoje znanje miru in ljubezni do bližnjega med vsemi narodi sveta brez razlike plemena in veroizpovedanja nad vsako drugo korist. Pokorni temu modremu in očetovskemu vodstvu, naj bodo vsi verniki zmerni in v svojem govoru. Osobito duhovniki so dolžni, da zavzemajo tako stališče. Pozabiti ne smejo, da se mora nad vse zahteve, tudi nad upravičene zahteve domoljubnega čustva, vedno postaviti splošna korist vere in človekoljubja. Naj imajo obrazložena načela pred očmi, naj nad samo po sebi upravičeno željo, da zmaga njih dežela, stavijo še bolj človeško in krščansko željo, da napoči svetovni mir in naj vedno, tudi nasproti sovražniku, ne rabijo besed zaničevanja in sovraštva, marveč jezik, ki ga preveva ljubezen do bližnjega!

NEUTEMELJENA OČITANJA »RDEČE-MU KRIŽU«.

Korespondenčni urad poroča: »Rdeči križ« zavrača očitane, češ, da ne izpolnjuje svojih dolžnosti in ne skrbi zadostno za ranjence. Ugotavlja, da je glede na težavne razmere od vzbruha vojne pa do sedaj storil v tem pogledu najmanj že trikrat toliko, kot je njegova dolžnost. — Tudi proti temu se društvo »Rdečega križa« zavaruje, da bi uporabljalo, kakor se razglajajo vesti, došle mu darove za visoke dotacije funkcionarjev. V vsem skupaj dobivajo samo podrejeni uslužbenci plačo, teh pa ni več kot 18. Višji

funkcionarji zasedajo le častna mesta in opravljajo svojo službo brezplačno.

ŠARŽNE ŠOLE AKADEMIŠKIH PROSTOVOLJCEV.

Na dunajskem vseučilišču so ustanovili akademsko prijavališče in pozvedovališče, ki je prevzelo nalogo, da posreduje med vojaškimi oblastmi in prostovoljci, ki se prijavijo za prostovoljni vstop k skupni vojski ali k domobranstvu. Vojna uprava se je namreč odločila, da na Dunaju, v Gradcu, v Pragi in v Inomestu ustanovi šaržne šole akademskih prostovoljcev, kjer bo v kratkem času izvežbala primerno število šarž. V to šolo se sprejemajo: 17 do 20 let stari prostovoljci; črnovojniki, ki doslej niso poklicani v aktivno službo (nepotrjeni); avstrijski državljani, ki niso več podvrženi črni vojski, pa za dobo vojne žele vstopiti; inozemci, ki bi pri sprejemu v državljanstvo bili uvrščeni v nadomestno rezervno domobranstva. Vsi ti morajo imeti pravico do enoletnega prostovoljstva. Šola se ustanovi le za pešce, lovce in tehnične oddelke, vsi drugi se izvežbajo pri svojih oddelkih. O prošnjah odločajo dopolnitvena okrajna poveljstva, ki tudi asentujejo prošilce. Prošnje s prilogami se shranijo pri pristojnem dopolnitvenem okrajnem poveljstvu.

DRUŠTVO »OSTMARK« PRENEHALO IN STOPILO V SLUŽBO »RDEČEGA KRIŽA«.

Korespondenčni urad poroča iz Berlina: Kakor poroča »Lokal Anzeiger«, je glavni predsednik društva »Ostmark« glede na hvalevredno postopanje Poljakov v sedanji vojni sklenil dvigniti društveno delovanje in postaviti organizacijo v službo »Rdečega križa«.

POLJSKI LEGIONARJI!

Korespondenčni urad poroča: Doslej so odšli od poljskih legionarjev na bojno polje: trije pehotni polki, dva polka konjenice, saperji in sanitetne čete. V kratkem odidejo še artilerijski oddelki in oddelki strojnih pušk ter četrti pehotni polk, ki ga sestavljajo sedaj.

POIZVEDOVALNI URAD NA DUNAJU

naznanja, da posreduje od sedaj naprej pošto ne samo med ujetniki, ampak tudi med civilnimi osebami, ki so pridržane v Rusiji, Srbiji in Črni Gori. Pošilja tudi denar. Naslov: Hilfs- und Auskunftsstelle für Kriegsgefangene, Dunaj I., Jasomirgottstraße št. 6.

NEGOVANJE BOLNIKOV NA NALEZLJIVIH BOLEZNH.

Minister za notranje stvari dr. baron Heinold je razposlal deželnim političnim oblastim naredbi z nastopnimi navodili: Redno ni dopuščati dobrovoljnih pomožnih strežnic k sodelovanju na negovanju bolnikov na nalezljivih boleznih (vštevši bolnike na odkriti tuberkulozi) in takih, ki so na sumu, da imajo nalezljivo bolezen. Tudi jih ni porabljati za prenašanje objektov za bakteriološko preiskavo, ako ni šlo primerno shranjeni, ker je tako sodelovanje brez temeljitega poznanja načina prenašanja nalezljivih bolezni in brez potrebnih varstvenih odredb spojeno z nevarnostjo samookuženja, kakor tudi širjenja bolezni. — Vkolikor bi se pa zaradi vojni provzročene večje potrebe pokazala potreba, da se izjemoma pritegnejo k negovanju takih bolnikov tudi dobrovoljne pomožne moči, potem je rabiti le take strežnice, ki se prijavijo iz lastne volje, ki so praktično izvežbane v negovanju bolnikov, ki so zanesljive, ki so bile natančno poučene o dolžnostih in ki stalno bivajo v zavodu. — Vodstva bolnišnic in drugih oskrbovalnih zavodov imajo skrbeti za natančno evidenčno sodelujočih dobrovoljnih pomožnih strežnic ter tako urediti delavni čas, da se izognejo prevelikemu obremenjenju.

POKOJNINA VDOV IN SIROT ZA PADLIMI VOJAKI.

Če umrje mož naravnost na bojišču ali pa tokom onega leta za ranami, ki jih je dobil v vojni, dobi žena padlega moža sledečo letno pokojnino: žena kadeta 450 kron, narednika 270 K, korporala 180 K, frajtarija 144 K, infanterista 108 K. Če pa umrje mož zaradi bolezni ali epidemije, ki jo je nalezil na bojišču, dobi žena kadeta letnih 300 K, narednika 240, oziroma 180, četovodje 144 K, korporala 120 K, frajtarija 96 K, infanterista 72 kron. Otroci dobe: dečki do 16. deklice do 14. leta vsak vsako leto po 48 kron prispevka za vzgojo. Vendar je ta pokojnina tako omejena, da ne sme pokojnina vdove in otrok presežati vsoto 540 kron.

POZIV NADVOJVODINJE ELIZABETE.

Nadvojvodinja Elizabeta priobčuje v mažarskem listu »Alkotmány« oklic na prebivalstvo, v katerem med drugim izjavlja: »Sedaj, ko se naši očetje in bratje bore za pravico in svobodo, je dolžnost doma ostalih, da gremo vase in izključimo vse zunanosti in lahkomišelnosti, ki se ne spodobijo v resnih in težkih dneh. Pokopljimo v svoji obleki, svojem vedenju in svojih besedah vse izzivajoče, zlasti pa vsako zabavo in užitkažnost, ki je tudi v mirnem času zaničevanja vredna. Končno se obrača poziv v toplih besedah na starše, vzgojevalce in učitelje, da ne zanemarjajo vzgoje otrok in jih uče smotrenega dela in izpolnjevanja zakonov.

PREDEN ODPADE LISTJE..

»Berliner Abendpost« objavlja iz Lipskega sledečo cenzurirano brzojavko: Weimarski župan dr. Kayzel, ki je kot nadporočnik v vojni, je pisal »Weimarer Landeszeitung« po vojni pošti odposlano pismo, v katerem izjavlja: Včeraj je bil cesar pri nas. Kar je rekel, se je glasilo tako veselo zavestno in nas je tako razradostilo, da bi rad, da bi tudi v Weimarju tako učinkovalo. »Torej, fantje, preden odpade tu listje z dreves, bomo vsi že zopet doma v ljubi domovini!« je zaključil cesar svoj pozdrav.

KOLIKO STANE VOJNA?

Angleški list »Economist« računa, da znašajo dnevnimi stroški sedanje vojne, vračunajoč tudi stroške nevtralnih držav, ki imajo svoje armade deloma mobilizirane, okroglo 240 milijonov kron. Nemčija izdaja največ, namreč 53 milijonov, Rusija 50, Francija in Avstrija vsaka po 38,5 milijona kron. V te stroške seveda ni vračunana škoda zaradi uničenja posesti in lastnine na bojiščih samih ter škoda, provzročena zaradi gospodarske stagnacije.

5000 UČITELJEV S ČEŠKEGA V VOJNI

Kakor poročajo praški listi, je bilo pri prvi mobilizaciji poklicanih pod orožje 2615 čeških in 1757 nemških učiteljev s Češkega. To število se je zaradi naknadnega vpoklicanja starejših letnikov in pa zaradi nabiranja novih rekrutov, rojenih med l. 1892.—1894., gotovo zvišalo nad 5000.

PONOVI NABORI ČRNOVOJNIH OBVEZANCEV.

Med črnovojnimi obvezanci, ki zato niso pritegnjeni pod orožje, ker so jih svoječasno pri naboru in pri naknadni preiskavi ali tudi superarbitraciji spoznali za nesposobne, se nahajajo mnogoštevilni krepki moške, ki so sedaj popolnoma sposobni za službovanje pod orožjem. Veliko tistih, ki so jih na naboru spoznali za prešabe, se je pozneje okrepilo. Mnogo huj je izginilo tekom let in morda se je v prejšnjih letih marsikaterega tudi prestrogo presojava sposobnost za vojaško službo. — Da se more zadovoljiti vedno rastoči potrebi brambne sile, da se ustvari kolikor mogoče velika rezerva izvežbanih brambovcev in se breme državne obrambe pravično razdeli na vse prebivalstvo, se namerava izvesti ponovni nabor črnovojniških obvezancev I. poziva, ki naj pokaže, ali so dotičniki sedaj sposobni za orožje, to je za službo v črni vojski. K temu naboru, samo ob sebi umljivo, ne bo treba priti tistim, o katerih je že znano, da so nesposobni za vsako službo v črni vojski. Poleg tega pa ne pridejo v poštev tudi taki črnovojni obvezanci, ki vrše že sedaj črnovojno službo, četudi brez orožja in so namenjeni za tako službo, kakor n. pr. zdravniki, ali že sedaj služijo namenom obrambne sile, kakor n. pr. armadi prideleni prostovoljski zbori (poljske in ukrajinske legije). K ponovnim naborom ne bo treba priti tudi tistim, ki so bili šele tekom leta 1914. spoznani za nesposobne za vojno službo ali pa so bili superarbitrirani že tekom vršenja svoje črnovojniške dolžnosti. — Ponovni nabor se bo torej z zgornjimi izjemami načeloma raztezal na črnovojne obvezance, ki so rojeni v letih od 1878. pa do vštete 1890. leta in ki so bili do vštete 1913. na naboru ali naknadni preiskavi spoznani za nesposobne za službo pod orožjem ali pa so bili potom superarbitracije izločeni iz skupne armade, domobranstva ali orožništva. — Pregled črnovojnikov I. poziva se prične 15. novembra t. l.

Delo slov. učiteljstva za »Rdeči križ«.

Šolsko vodstvo v Mengšu nabralo 360 K 36 v; učiteljica Amalija Kredarjeva v Telčjem vrhu nabrala 66 K 18 vin; šolsko vodstvo v Starem trgu pri Ložu 5 K 84 v; nadučitelj Jakob Žebre v Starem

trgu pri Ložu nabral 100 K; učiteljstvo II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani 11 kron 50 v; učiteljstvo deške in dekliške šole v Trbovljah za oktober 18 K 43 v; učiteljica Vilma Bogatajeva in Olga Miklavčičeva nabrali v Kobarižu 358 K 38 v; učiteljica-voditeljica Olga Peternelova nabrala v Volčjem gradu 30 K 16 v; učitelj Josip Sinigoj nabral v Sesslanu 72 K 30 v; učiteljica Ema Ingerlova nabrala v Komnu 79 K 90 v; učiteljica Malka Ipavčeva nabrala na Svetem pri Komnu 54 K 52 v; šolsko vodstvo v Središču (šolska priredba) 125 K 68 v; priredba tovariša Antona Porekarja na Humu 133 K 85 v; šolski okoliš Bočna (Štaj.) 154 K; priredbi Ciril-Metodovih šol v Trstu 880 K 86 v; šolsko vodstvo v Avbru nabralo 38 K 90 v; šola v Dobu pri Domžalah nabrala 116 K; skupaj 2606 K 86 vin.

Dar naših organizacij 1000:— K
V zadnji številki izkazanih 1097:38 »
danes izkazanih 2606:86 »
Doslej nabranih 4694:24 K

Ta izkaz najbrže ni popoln, ker smo darove, oziroma nabrane vsote posneli večinoma iz drugih listov, ki pa tudi vsega ne izkazuje, kar je pridobilo slovensko učiteljstvo za »Rdeči križ«. Nabrana vsota je gotovo večja.

Nujno prosimo vse prizadete tovariše in tovarišice, naj nas obvestijo o pomankljivostih tega izkaza, da ga moremo izpopolniti; tudi naj nas vbodoče o uspehih svojega domoljubnega in človekoljubnega dela takoj sproti obveščajo (vsaj po dopisnicah), da bomo mogli javnosti pokazati, kako se da tudi s pritravanjem od lastnih ust dejansko služiti domovini in nje trpečim sinovom! Izkazati moramo vsak najmanjši dar, ker je — darovan od tistih, ki imajo sami najmanj — v ceni in vrednosti stokrat večji od drugih darov!

Nadučitelj R. HORVAT:

Alkoholizem in naša šolarska abstinenca.*)

Predragi starši!

Iz mnogih slučajev in pogovorov sem spoznal, da večina staršev nima niti pojma o alkoholizmu in tudi ne ve, čemu smo na naši deški ljudski šoli uvedli pouk o abstinenca. Zato prosim, da preberete ta sestavek z dobrim premislekom in obudite vest, če niste Vi sami prizadeti v eni ali drugi točki. Pišem Vam iz srčne ljubezni do Vas in Vaših ljubih otrok; zato si prizadevajte poslej, preurediti svoje življenje — če je treba — sebi in svojim mlajšim v korist.

1. Kaj je alkoholizem?

Alkoholizem je uživanje alkoholnih ali opojnih pijač, kakor: žganja (slivovca, brinjevca, borovničevca, tropinovca), vsakovrstnih likerjev ali gosposkih šnopsov (florjana, pelinkovca itd.), vina, jabolčnika, hrushkovca in naposled piva.

Vse te pijače imajo v sebi strašen strup — alkohol ali, kakor mu pravite, špirit. Ta tekočina je sama na sebi brezbarvna, podobna čisti vodi in lahko umori človeka že pri najmanjšem užitku, o čemer pričajo premnogi žalostni dogodki.

V teh pijačah se nahaja špirit ali alkohol razredčen, v večjih množinah v žganju in manjših v pivu in tolkovcu.

Iz brošure »Ob stoletnici ljudske šole v Trnovem na Notranjskem« (1814—1914). Pripravno za poljudno predavanje. Uredn.

Če gospodinja ne ve, katero primes najvzame k zrnati kavi, naj poskusi Kathreinerjevo Kneippovoslado kavo.

Popolnoma bo zadovoljna.

Priloga je priložiti, prosim, na gradpis za kuhanje. Dobi se povsod. Kdor hoče kaj natančnejšega štati o tej kavi in pijači, naj piše Kathreinerjevemu trgovcu za sledno kavo d. dr. Dunaj I., Kneippgasse 11.

NASLOV NA VOJNO-POŠTNIH ODPOŠILJATVAH MORA BITI TOČEN.

Velik del pisem in drugih odposiljatev na bojnem polju se nahajajočim sorodnikom se ne more pravočasno dostaviti naslovljenecem na operacijskem polju, ker je naslov pogrešen. Ker je sploh nemogoče in tudi nedopustno, da bi se take pošiljke s pogrešenim naslovom še dalje prenašale, se jih mora vračati pošiljateljem kakor nedostavljive, čeravno se naslovljenec nahaja živ in zdrav v svoji četi. Priporočajte torej občinstvu, da v svojem lastnem interesu napiše točen naslov na vse vojno-poštne pošiljke!

KOLIKO STANE ENA VOJNA LADJA.

Koliko stane vojna ladja, je odvisno od njene velikosti, oboroženja, od dobe, v kateri je zgrajena, in od materiala, ki se je porabil. Vojne ladje imajo navadno težino 8000 do 28.000 ton. Vsaka tona z vso opremo stoji povprečno 2500 K. Cena taki ladji je 20 do 70 milijonov kron. Križarka prvega reda in oklopne križarke imajo 6 do 14 tisoč ton. Vsaka tona stane 2700 K, torej vsaka ladja 16 do 37 milijonov. Križarke drugega reda in male križarke, ki tem spadajo tudi neoklopljene križarke, imajo od 2000 do 4000. Vsaka tona stane 2600 K, torej ena taka ladja stane 5.200.000 do 10.400.000 K. Torpedovke od 500 do 2000 ton stoji 2700 K po toni, torej vsaka od 1.250.000 do 5.400.000 K. Torpedni rušilci imajo 220 do 700 ton. Ena tona stoji 3500 K, torej en torpedni rušilec stane 770.000 do 2.450.000 kron. Torpedni čolni imajo 80 do 2500 ton, tona stane 3500 K, torej čoln 280.000 do 875.000 K. Podmorski čolni imajo 250 do 900 ton. Njihova cena ni znana. Toliko se lahko reče, da za manj kot 800.000 K ni mogoče kupiti takega čolna. Detaljni račun za ladjo 15.000 ton s 155.000 konjskih sil bi bil tak-le: truplo ladje 13.127.000 K; okop ladje 9.375.000 K; stroji in parni kotel 7.125.000 K; artilerija in torpedi 4.875.000 K; druga oprema 3.000.000 K; vse skupaj torej 37.500.000 K. Popolnoma nabit in opremljen torpedo stane 13.350 K; strel iz topa kalibra 30:5 cm 1515 K. Strel iz najmanjšega topa 3:7 cm kalibra stane 9 K. Na srednjeveliki ladji, ki bi 4 minute streljala iz vseh topov, bi se potrošilo za 40.000 K materiala.

SKRB ZA RANJENCE.

Kakor uče izkušnje, je najbolj primerno, da se ranjenci v prvi dobi spravijo v bolnišnice, ki so blizu vojnih dogodkov, da dobe tam zdravniško pomoč in oskrbo. Njih nadaljni transport se bo ravnal po zdravstvenem stanju. Bolniki z nalezljivo boleznijo se ne bodo transportirali in se bodo oddali v posebne bolnišnice. Vojno ministrstvo je v tem smislu izdalo potrebne določbe. Bolnišni zavodi se bodo razširili v večjih krajih, kjer bodo dobili vojaki potrebno pomoč in oskrbo.

STALIŠČE APOSTOLSKÉ STOLICE V SVETOVNI VOJNI.

»Osservatore Romano« naglašja: V sporih človeštva in v krvavih konfliktih, ki izvirajo iz njih, je hotela in hoče sveta stolica vedno ohraniti najpopolnejšo in najabsolutnejšo nepristranost, ker stavi svoje znanje miru in ljubezni do bližnjega med vsemi narodi sveta brez razlike plemena in veroizpovedanja nad vsako drugo korist. Pokorni temu modremu in očetovskemu vodstvu, naj bodo vsi verniki zmerni in v svojem govoru. Osobito duhovniki so dolžni, da zavzemajo tako stališče. Pozabiti ne smejo, da se mora nad vse zahteve, tudi nad upravičene zahteve domoljubnega čustva, vedno postaviti splošna korist vere in človekoljubja. Naj imajo obrazložena načela pred očmi, naj nad samo po sebi upravičeno željo, da zmaga njih dežela, stavijo še bolj človeško in krščansko željo, da napoči svetovni mir in naj vedno, tudi nasproti sovražniku, ne rabijo besed zaničevanja in sovraštva, marveč jezik, ki ga preveva ljubezen do bližnjega!

NEUTEMELJENA OČITANJA »RDEČE-MU KRIŽU«.

Korespondenčni urad poroča: »Rdeči križ« zavrača očitane, češ, da ne izpolnjuje svojih dolžnosti in ne skrbi zadostno za ranjence. Ugotavlja, da je glede na težavne razmere od vzbruha vojne pa do sedaj storil v tem pogledu najmanj že trikrat toliko, kot je njegova dolžnost. — Tudi proti temu se društvo »Rdečega križa« zavaruje, da bi uporabljalo, kakor se razglajajo vesti, došle mu darove za visoke dotacije funkcionarjev. V vsem skupaj dobivajo samo podrejeni uslužbenci plačo, teh pa ni več kot 18. Višji

funkcionarji zasedajo le častna mesta in opravljajo svojo službo brezplačno.

ŠARŽNE ŠOLE AKADEMIŠKIH PROSTOVOLJCEV.

Na dunajskem vseučilišču so ustanovili akademsko prijavališče in pozvedovališče, ki je prevzelo nalogo, da posreduje med vojaškimi oblastmi in prostovoljci, ki se prijavijo za prostovoljni vstop k skupni vojski ali k domobranstvu. Vojna uprava se je namreč odločila, da na Dunaju, v Gradcu, v Pragi in v Inomestu ustanovi šaržne šole akademskih prostovoljcev, kjer bo v kratkem času izvežbala primerno število šarž. V to šolo se sprejemajo: 17 do 20 let stari prostovoljci; črnovojniki, ki doslej niso poklicani v aktivno službo (nepotrjeni); avstrijski državljani, ki niso več podvrženi črni vojski, pa za dobo vojne žele vstopiti; inozemci, ki bi pri sprejemu v državljanstvo bili uvrščeni v nadomestno rezervno domobranstva. Vsi ti morajo imeti pravico do enoletnega prostovoljstva. Šola se ustanovi le za pešce, lovce in tehnične oddelke, vsi drugi se izvežbajo pri svojih oddelkih. O prošnjah odločajo dopolnitvena okrajna poveljstva, ki tudi asentujejo prošilce. Prošnje s prilogami se shranijo pri pristojnem dopolnitvenem okrajnem poveljstvu.

DRUŠTVO »OSTMARK« PRENEHALO IN STOPILO V SLUŽBO »RDEČEGA KRIŽA«.

Korespondenčni urad poroča iz Berlina: Kakor poroča »Lokal Anzeiger«, je glavni predsednik društva »Ostmark« glede na hvalevredno postopanje Poljakov v sedanji vojni sklenil dvigniti društveno delovanje in postaviti organizacijo v službo »Rdečega križa«.

POLJSKI LEGIONARJI!

Korespondenčni urad poroča: Doslej so odšli od poljskih legionarjev na bojno polje: trije pehotni polki, dva polka konjenice, saperji in sanitetne čete. V kratkem odidejo še artilerijski oddelki in oddelki strojnih pušk ter četrti pehotni polk, ki ga sestavljajo sedaj.

POIZVEDOVALNI URAD NA DUNAJU

naznanja, da posreduje od sedaj naprej pošto ne samo med ujetniki, ampak tudi med civilnimi osebami, ki so pridržane v Rusiji, Srbiji in Črni Gori. Pošilja tudi denar. Naslov: Hilfs- und Auskunftsstelle für Kriegsgefangene, Dunaj I., Jasomirgottstraße št. 6.

NEGOVANJE BOLNIKOV NA NALEZLJIVIH BOLEZNIH.

Minister za notranje stvari dr. baron Heinold je razposlal deželnim političnim oblastim naredbi z nastopnimi navodili: Redno ni dopuščati dobrovoljnih pomožnih strežnic k sodelovanju na negovanju bolnikov na nalezljivih boleznih (vštevši bolnike na odkriti tuberkulozi) in takih, ki so na sumu, da imajo nalezljivo bolezen. Tudi jih ni porabljati za prenašanje objektov za bakteriološko preiskavo, ako ni šlo primerno shranjeni, ker je tako sodelovanje brez temeljitega poznanja načina prenašanja nalezljivih bolezni in brez potrebnih varstvenih odredb spojeno z nevarnostjo samookuženja, kakor tudi širjenja bolezni. — Vkolikor bi se pa zaradi vojni provzročene večje potrebe pokazala potreba, da se izjemoma pritegnejo k negovanju takih bolnikov tudi dobrovoljne pomožne moči, potem je rabiti le take strežnice, ki se prijavijo iz lastne volje, ki so praktično izvežbane v negovanju bolnikov, ki so zanesljive, ki so bile natančno poučene o dolžnostih in ki stalno bivajo v zavodu. — Vodstva bolnišnic in drugih oskrbovalnih zavodov imajo skrbeti za natančno evidenčno sodelujočih dobrovoljnih pomožnih strežnic ter tako urediti delavni čas, da se izognejo prevelikemu obremenjenju.

POKOJNINA VDOV IN SIROT ZA PADLIMI VOJAKI.

Če umrje mož naravnost na bojišču ali pa tokom onega leta za ranami, ki jih je dobil v vojni, dobi žena padlega moža sledečo letno pokojnino: žena kadeta 450 kron, narednika 270 K, korporala 180 K, frajtarija 144 K, infanterista 108 K. Če pa umrje mož zaradi bolezni ali epidemije, ki jo je nalezil na bojišču, dobi žena kadeta letnih 300 K, narednika 240, oziroma 180, četovodje 144 K, korporala 120 K, frajtarija 96 K, infanterista 72 kron. Otroci dobe: dečki do 16. deklice do 14. leta vsak vsako leto po 48 kron prispevka za vzgojo. Vendar je ta pokojnina tako omejena, da ne sme pokojnina vdove in otrok presežati vsoto 540 kron.

POZIV NADVOJVODINJE ELIZABETE.

Nadvojvodinja Elizabeta priobčuje v mažarskem listu »Alkotmány« oklic na prebivalstvo, v katerem med drugim izjavlja: »Sedaj, ko se naši očetje in bratje bore za pravico in svobodo, je dolžnost doma ostalih, da gremo vase in izključimo vse zunanosti in lahkomišelnosti, ki se ne spodobijo v resnih in težkih dneh. Pokopljimo v svoji obleki, svojem vedenju in svojih besedah vse izzivajoče, zlasti pa vsako zabavo in užitekaznost, ki je tudi v mirnem času zaničevanja vredna. Končno se obrača poziv v toplih besedah na starše, vzgojevalce in učitelje, da ne zanemarjajo vzgoje otrok in jih uče smotrenega dela in izpolnjevanja zakonov.

PREDEN ODPADE LISTJE..

»Berliner Abendpost« objavlja iz Lipskega sledečo cenzurirano brzojavko: Weimarski župan dr. Kayzel, ki je kot nadporočnik v vojni, je pisal »Weimarer Landeszeitung« po vojni pošti odposlano pismo, v katerem izjavlja: Včeraj je bil cesar pri nas. Kar je rekel, se je glasilo tako veselo zavestno in nas je tako razradostilo, da bi rad, da bi tudi v Weimarju tako učinkovalo. »Torej, fantje, preden odpade tu listje z dreves, bomo vsi že zopet doma v ljubi domovini!« je zaključil cesar svoj pozdrav.

KOLIKO STANE VOJNA?

Angleški list »Economist« računa, da znašajo dnevnii stroški sedanje vojne, vračunajoč tudi stroške nevtralnih držav, ki imajo svoje armade deloma mobilizirane, okroglo 240 milijonov kron. Nemčija izdaja največ, namreč 53 milijonov, Rusija 50, Francija in Avstrija vsaka po 38,5 milijona kron. V te stroške seveda ni vračunana škoda zaradi uničenja posesti in lastnine na bojiščih samih ter škoda, provzročena zaradi gospodarske stagnacije.

5000 UČITELJEV S ČEŠKEGA V VOJNI

Kakor poročajo praški listi, je bilo pri prvi mobilizaciji poklicanih pod orožje 2615 čeških in 1757 nemških učiteljev s Češkega. To število se je zaradi naknadnega vpoklicanja starejših letnikov in pa zaradi nabiranja novih rekrutov, rojenih med l. 1892.—1894., gotovo zvišalo nad 5000.

PONOVI NABORI ČRNOVOJNIH OBVEZANCEV.

Med črnovojnimi obvezanci, ki zato niso pritegnjeni pod orožje, ker so jih svoječasno pri naboru in pri naknadni preiskavi ali tudi superarbitraciji spoznali za nesposobne, se nahajajo mnogoštevilni krepki moške, ki so sedaj popolnoma sposobni za službovanje pod orožjem. Veliko tistih, ki so jih na naboru spoznali za prešabe, se je pozneje okrepilo. Mnogo huj je izginilo tekom let in morda se je v prejšnjih letih marsikateri tudi prestrogo presojava sposobnost za vojaško službo. — Da se more zadovoljiti vedno rastoči potrebi brambne sile, da se ustvari kolikor mogoče velika rezerva izvežbanih brambovcev in se breme državne obrambe pravično razdeli na vse prebivalstvo, se namerava izvesti ponovni nabor črnovojniških obvezancev I. poziva, ki naj pokaže, ali so dotičniki sedaj sposobni za orožje, to je za službo v črni vojski. K temu naboru, samo ob sebi umljivo, ne bo treba priti tistim, o katerih je že znano, da so nesposobni za vsako službo v črni vojski. Poleg tega pa ne pridejo v poštev tudi taki črnovojni obvezanci, ki vrše že sedaj črnovojno službo, četudi brez orožja in so namenjeni za tako službo, kakor n. pr. zdravniki, ali že sedaj služijo namenom obrambne sile, kakor n. pr. armadi prideleni prostovoljski zbori (poljske in ukrajinske legije). K ponovnim naborom ne bo treba priti tudi tistim, ki so bili šele tekom leta 1914. spoznani za nesposobne za vojno službo ali pa so bili superarbitrirani že tekom vršenja svoje črnovojniške dolžnosti. — Ponovni nabor se bo torej z zgornjimi izjemami načeloma raztezal na črnovojne obvezance, ki so rojeni v letih od 1878. pa do vštete 1890. leta in ki so bili do vštete 1913. na naboru ali naknadni preiskavi spoznani za nesposobne za službo pod orožjem ali pa so bili potom superarbitracije izločeni iz skupne armade, domobranstva ali orožništva. — Pregled črnovojnikov I. poziva se prične 15. novembra t. l.

Delo slov. učiteljstva za »Rdeči križ«.

Šolsko vodstvo v Mengšu nabralo 360 K 36 v; učiteljica Amalija Kredarjeva v Telčjem vrhu nabrala 66 K 18 vin; šolsko vodstvo v Starem trgu pri Ložu 5 K 84 v; nadučitelj Jakob Žebre v Starem

trgu pri Ložu nabral 100 K; učiteljstvo II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani 11 kron 50 v; učiteljstvo deške in dekliške šole v Trbovljah za oktober 18 K 43 v; učiteljica Vilma Bogatajeva in Olga Miklavčičeva nabrali v Kobarižu 358 K 38 v; učiteljica-voditeljica Olga Peternelova nabrala v Volčjem gradu 30 K 16 v; učitelj Josip Sinigoj nabral v Sesslanu 72 K 30 v; učiteljica Ema Ingerlova nabrala v Komnu 79 K 90 v; učiteljica Malka Ipavčeva nabrala na Svetem pri Komnu 54 K 52 v; šolsko vodstvo v Središču (šolska priredba) 125 K 68 v; priredba tovariša Antona Porekarja na Humu 133 K 85 v; šolski okoliš Bočna (Štaj.) 154 K; priredbi Ciril-Metodovih šol v Trstu 880 K 86 v; šolsko vodstvo v Avbru nabralo 38 K 90 v; šola v Dobu pri Domžalah nabrala 116 K; skupaj 2606 K 86 vin.

Dar naših organizacij 1000:— K
V zadnji številki izkazanih 1097:38 »
danes izkazanih 2606:86 »
Doslej nabranih 4694:24 K

Ta izkaz najbrže ni popoln, ker smo darove, oziroma nabrane vsote posneli večinoma iz drugih listov, ki pa tudi vsega ne izkazuje, kar je pridobilo slovensko učiteljstvo za »Rdeči križ«. Nabrana vsota je gotovo večja.

Nujno prosimo vse prizadete tovariše in tovarišice, naj nas obvestijo o pomankljivostih tega izkaza, da ga moremo izpopolniti; tudi naj nas vbodoče o uspehih svojega domoljubnega in človekoljubnega dela takoj sproti obveščajo (vsaj po dopisnicah), da bomo mogli javnosti pokazati, kako se da tudi s pritravanjem od lastnih ust dejansko služiti domovini in nje trpečim sinovom! Izkazati moramo vsak najmanjši dar, ker je — darovan od tistih, ki imajo sami najmanj — v ceni in vrednosti stokrat večji od drugih darov!

Nadučitelj R. HORVAT:

Alkoholizem in naša šolarska abstinenca.*)

Predragi starši!

Iz mnogih slučajev in pogovorov sem spoznal, da večina staršev nima niti pojma o alkoholizmu in tudi ne ve, čemu smo na naši deški ljudski šoli uvedli pouk o abstinenca. Zato prosim, da preberete ta sestavek z dobrim premislekom in obudite vest, če niste Vi sami prizadeti v eni ali drugi točki. Pišem Vam iz srčne ljubezni do Vas in Vaših ljubih otrok; zato si prizadevajte poslej, preurediti svoje življenje — če je treba — sebi in svojim mlajšim v korist.

1. Kaj je alkoholizem?

Alkoholizem je uživanje alkoholnih ali opojnih pijač, kakor: žganja (slivovca, brinjevca, borovničevca, tropinovca), vsakovrstnih likerjev ali gosposkih šnopsov (florjana, pelinkovca itd.), vina, jabolčnika, hrushkovca in naposled piva.

Vse te pijače imajo v sebi strašen strup — alkohol ali, kakor mu pravite, špirit. Ta tekočina je sama na sebi brezbarvna, podobna čisti vodi in lahko umori človeka že pri najmanjšem užitku, o čemer pričajo premnogi žalostni dogodki.

V teh pijačah se nahaja špirit ali alkohol razredčen, v večjih množinah v žganju in manjših v pivu in tolkovcu.

Iz brošure »Ob stoletnici ljudske šole v Trnovem na Notranjskem« (1814—1914). Pripravno za poljudno predavanje. Uredn.

Če gospodinja ne ve, katero primes najvzame k zrnati kavi, naj poskusi Kathreinerjevo Kneippovoslado kavo.

Popolnoma bo zadovoljna.

Priloga je priložiti, prosim, na gradpis za kuhanje. Dobi se povsod, kadar hoče kaj natančnejšega štati o tej kavi in pijači, naj piše Kathreinerjevemu trgovcu za sledno kavo d. dr. Dunaj I., Kneippgasse 11.

NASLOV NA VOJNO-POŠTNIH ODPOŠILJATVAH MORA BITI TOČEN.

Velik del pisem in drugih odpošiljatev na bojnem polju se nahajajočim sorodnikom se ne more pravočasno dostaviti naslovljenecem na operacijskem polju, ker je naslov pogrešen. Ker je sploh nemogoče in tudi nedopustno, da bi se take pošiljke s pogrešenim naslovom še dalje prenašale, se jih mora vračati pošiljateljem kakor nedostavljive, čeravno se naslovljenec nahaja živ in zdrav v svoji četi. Priporočajte torej občinstvu, da v svojem lastnem interesu napiše točen naslov na vse vojno-poštne pošiljke!

KOLIKO STANE ENA VOJNA LADJA.

Koliko stane vojna ladja, je odvisno od njene velikosti, oboroženja, od dobe, v kateri je zgrajena, in od materiala, ki se je porabil. Vojne ladje imajo navadno težino 8000 do 28.000 ton. Vsaka tona z vso opremo stoji povprečno 2500 K. Cena taki ladji je 20 do 70 milijonov kron. Križarka prvega reda in oklopne križarke imajo 6 do 14 tisoč ton. Vsaka tona stane 2700 K, torej vsaka ladja 16 do 37 milijonov. Križarke drugega reda in male križarke, ki tem spadajo tudi neoklopljene križarke, imajo od 2000 do 4000. Vsaka tona stane 2600 K, torej ena taka ladja stane 5.200.000 do 10.400.000 K. Torpedovke od 500 do 2000 ton stoji 2700 K po toni, torej vsaka od 1.250.000 do 5.400.000 K. Torpedni rušilci imajo 220 do 700 ton. Ena tona stoji 3500 K, torej en torpedni rušilec stane 770.000 do 2.450.000 kron. Torpedni čolni imajo 80 do 2500 ton, tona stane 3500 K, torej čoln 280.000 do 875.000 K. Podmorski čolni imajo 250 do 900 ton. Njihova cena ni znana. Toliko se lahko reče, da za manj kot 800.000 K ni mogoče kupiti takega čolna. Detaljni račun za ladjo 15.000 ton s 155.000 konjskih sil bi bil tak-le: truplo ladje 13.127.000 K; okop ladje 9.375.000 K; stroji in parni kotel 7.125.000 K; artilerija in torpedi 4.875.000 K; druga oprema 3.000.000 K; vse skupaj torej 37.500.000 K. Popolnoma nabit in opremljen torpedo stane 13.350 K; strel iz topa kalibra 30:5 cm 1515 K. Strel iz najmanjšega topa 3:7 cm kalibra stane 9 K. Na srednjeveliki ladji, ki bi 4 minute streljala iz vseh topov, bi se potrošilo za 40.000 K materiala.

SKRB ZA RANJENCE.

Kakor uče izkušnje, je najbolj primerno, da se ranjenci v prvi dobi spravijo v bolnišnice, ki so blizu vojnih dogodkov, da dobe tam zdravniško pomoč in oskrbo. Njih nadaljni transport se bo ravnal po zdravstvenem stanju. Bolniki z nalezljivo boleznijo se ne bodo transportirali in se bodo oddali v posebne bolnišnice. Vojno ministrstvo je v tem smislu izdalo potrebne določbe. Bolnišni zavodi se bodo razširili v večjih krajih, kjer bodo dobili vojaki potrebno pomoč in oskrbo.

STALIŠČE APOSTOLSKÉ STOLICE V SVETOVNI VOJNI.

»Osservatore Romano« naglašja: V sporih človeštva in v krvavih konfliktih, ki izvirajo iz njih, je hotela in hoče sveta stolica vedno ohraniti najpopolnejšo in najabsolutnejšo nepristranost, ker stavi svoje znanje miru in ljubezni do bližnjega med vsemi narodi sveta brez razlike plemena in veroizpovedanja nad vsako drugo korist. Pokorni temu modremu in očetovskemu vodstvu, naj bodo vsi verniki zmerni in v svojem govoru. Osobito duhovniki so dolžni, da zavzemajo tako stališče. Pozabiti ne smejo, da se mora nad vse zahteve, tudi nad upravičene zahteve domoljubnega čustva, vedno postaviti splošna korist vere in človekoljubja. Naj imajo obrazložena načela pred očmi, naj nad samo po sebi upravičeno željo, da zmaga njih dežela, stavijo še bolj človeško in krščansko željo, da napoči svetovni mir in naj vedno, tudi nasproti sovražniku, ne rabijo besed zaničevanja in sovraštva, marveč jezik, ki ga preveva ljubezen do bližnjega!

NEUTEMELJENA OČITANJA »RDEČE-MU KRIŽU«.

Korespondenčni urad poroča: »Rdeči križ« zavrača očitane, češ, da ne izpolnjuje svojih dolžnosti in ne skrbi zadostno za ranjence. Ugotavlja, da je glede na težavne razmere od vzbruha vojne pa do sedaj storil v tem pogledu najmanj že trikrat toliko, kot je njegova dolžnost. — Tudi proti temu se društvo »Rdečega križa« zavaruje, da bi uporabljalo, kakor se razglajajo vesti, došle mu darove za visoke dotacije funkcionarjev. V vsem skupaj dobivajo samo podrejeni uslužbenci plačo, teh pa ni več kot 18. Višji

funkcionarji zasedajo le častna mesta in opravljajo svojo službo brezplačno.

ŠARŽNE ŠOLE AKADEMIŠKIH PROSTOVOLJCEV.

Na dunajskem vseučilišču so ustanovili akademsko prijavališče in pozvedovališče, ki je prevzelo nalogo, da posreduje med vojaškimi oblastmi in prostovoljci, ki se prijavijo za prostovoljni vstop k skupni vojski ali k domobranstvu. Vojna uprava se je namreč odločila, da na Dunaju, v Gradcu, v Pragi in v Inomestu ustanovi šaržne šole akademskih prostovoljcev, kjer bo v kratkem času izvežbala primerno število šarž. V to šolo se sprejemajo: 17 do 20 let stari prostovoljci; črnovojniki, ki doslej niso poklicani v aktivno službo (nepotrjeni); avstrijski državljani, ki niso več podvrženi črni vojski, pa za dobo vojne žele vstopiti; inozemci, ki bi pri sprejemu v državljanstvo bili uvrščeni v nadomestno rezervno domobranstva. Vsi ti morajo imeti pravico do enoletnega prostovoljstva. Šola se ustanovi le za pešce, lovce in tehnične oddelke, vsi drugi se izvežbajo pri svojih oddelkih. O prošnjah odločajo dopolnitvena okrajna poveljstva, ki tudi asentujejo prošilce. Prošnje s prilogami se shranijo pri pristojnem dopolnitvenem okrajnem poveljstvu.

DRUŠTVO »OSTMARK« PRENEHALO IN STOPILO V SLUŽBO »RDEČEGA KRIŽA«.

Korespondenčni urad poroča iz Berlina: Kakor poroča »Lokal Anzeiger«, je glavni predsednik društva »Ostmark« glede na hvalevredno postopanje Poljakov v sedanji vojni sklenil dvigniti društveno delovanje in postaviti organizacijo v službo »Rdečega križa«.

POLJSKI LEGIONARJI!

Korespondenčni urad poroča: Doslej so odšli od poljskih legionarjev na bojno polje: trije pehotni polki, dva polka konjenice, saperji in sanitetne čete. V kratkem odidejo še artilerijski oddelki in oddelki strojnih pušk ter četrti pehotni polk, ki ga sestavljajo sedaj.

POIZVEDOVALNI URAD NA DUNAJU

naznanja, da posreduje od sedaj naprej pošto ne samo med ujetniki, ampak tudi med civilnimi osebami, ki so pridržane v Rusiji, Srbiji in Črni Gori. Pošilja tudi denar. Naslov: Hilfs- und Auskunftsstelle für Kriegsgefangene, Dunaj I., Jasomirgottstraße št. 6.

NEGOVANJE BOLNIKOV NA NALEZLJIVIH BOLEZNIH.

Minister za notranje stvari dr. baron Heinold je razposlal deželnim političnim oblastim naredbi z nastopnimi navodili: Redno ni dopuščati dobrovoljnih pomožnih strežnic k sodelovanju na negovanju bolnikov na nalezljivih boleznih (vštevši bolnike na odkriti tuberkulozi) in takih, ki so na sumu, da imajo nalezljivo bolezen. Tudi jih ni porabljati za prenašanje objektov za bakteriološko preiskavo, ako ni šlo primerno shranjeni, ker je tako sodelovanje brez temeljitega poznanja načina prenašanja nalezljivih bolezni in brez potrebnih varstvenih odredb spojeno z nevarnostjo samookuženja, kakor tudi širjenja bolezni. — Vkolikor bi se pa zaradi vojni provzročene večje potrebe pokazala potreba, da se izjemoma pritegnejo k negovanju takih bolnikov tudi dobrovoljne pomožne moči, potem je rabiti le take strežnice, ki se prijavijo iz lastne volje, ki so praktično izvežbane v negovanju bolnikov, ki so zanesljive, ki so bile natančno poučene o dolžnostih in ki stalno bivajo v zavodu. — Vodstva bolnišnic in drugih oskrbovalnih zavodov imajo skrbeti za natančno evidenčno sodelujočih dobrovoljnih pomožnih strežnic ter tako urediti delavni čas, da se izognejo prevelikemu obremenjenju.

POKOJNINA VDOV IN SIROT ZA PADLIMI VOJAKI.

Če umrje mož naravnost na bojišču ali pa tokom onega leta za ranami, ki jih je dobil v vojni, dobi žena padlega moža sledečo letno pokojnino: žena kadeta 450 kron, narednika 270 K, korporala 180 K, frajtarija 144 K, infanterista 108 K. Če pa umrje mož zaradi bolezni ali epidemije, ki jo je nalezil na bojišču, dobi žena kadeta letnih 300 K, narednika 240, oziroma 180, četovodje 144 K, korporala 120 K, frajtarija 96 K, infanterista 72 kron. Otroci dobe: dečki do 16. deklice do 14. leta vsak vsako leto po 48 kron prispevka za vzgojo. Vendar je ta pokojnina tako omejena, da ne sme pokojnina vdove in otrok presežati vsoto 540 kron.

POZIV NADVOJVODINJE ELIZABETE.

Nadvojvodinja Elizabeta priobčuje v mažarskem listu »Alkotmány« oklic na prebivalstvo, v katerem med drugim izjavlja: »Sedaj, ko se naši očetje in bratje bore za pravico in svobodo, je dolžnost doma ostalih, da gremo vase in izključimo vse zunanosti in lahkomišelnosti, ki se ne spodobijo v resnih in težkih dneh. Pokopljimo v svoji obleki, svojem vedenju in svojih besedah vse izzivajoče, zlasti pa vsako zabavo in užitekaznost, ki je tudi v mirnem času zaničevanja vredna. Končno se obrača poziv v toplih besedah na starše, vzgojevalce in učitelje, da ne zanemarjajo vzgoje otrok in jih uče smotrenega dela in izpolnjevanja zakonov.

PREDEN ODPADE LISTJE..

»Berliner Abendpost« objavlja iz Lipskega sledečo cenzurirano brzojavko: Weimarski župan dr. Kayzel, ki je kot nadporočnik v vojni, je pisal »Weimarer Landeszeitung« po vojni pošti odposlano pismo, v katerem izjavlja: Včeraj je bil cesar pri nas. Kar je rekel, se je glasilo tako veselo zavestno in nas je tako razradostilo, da bi rad, da bi tudi v Weimarju tako učinkovalo. »Torej, fantje, preden odpade tu listje z dreves, bomo vsi že zopet doma v ljubi domovini!« je zaključil cesar svoj pozdrav.

KOLIKO STANE VOJNA?

Angleški list »Economist« računa, da znašajo dnevnii stroški sedanje vojne, vračunajoč tudi stroške nevtralnih držav, ki imajo svoje armade deloma mobilizirane, okroglo 240 milijonov kron. Nemčija izdaja največ, namreč 53 milijonov, Rusija 50, Francija in Avstrija vsaka po 38,5 milijona kron. V te stroške seveda ni vračunana škoda zaradi uničenja posesti in lastnine na bojiščih samih ter škoda, provzročena zaradi gospodarske stagnacije.

5000 UČITELJEV S ČEŠKEGA V VOJNI

Kakor poročajo praški listi, je bilo pri prvi mobilizaciji poklicanih pod orožje 2615 čeških in 1757 nemških učiteljev s Češkega. To število se je zaradi naknadnega vpoklicanja starejših letnikov in pa zaradi nabiranja novih rekrutov, rojenih med l. 1892.—1894., gotovo zvišalo nad 5000.

PONOVI NABORI ČRNOVOJNIH OBVEZANCEV.

Med črnovojnimi obvezanci, ki zato niso pritegnjeni pod orožje, ker so jih svoječasno pri naboru in pri naknadni preiskavi ali tudi superarbitraciji spoznali za nesposobne, se nahajajo mnogoštevilni krepki moške, ki so sedaj popolnoma sposobni za službovanje pod orožjem. Veliko tistih, ki so jih na naboru spoznali za prešabe, se je pozneje okrepilo. Mnogo huj je izginilo tekom let in morda se je v prejšnjih letih marsikaterega tudi prestrogo presojala sposobnost za vojaško službo. — Da se more zadovoljiti vedno rastoči potrebi brambne sile, da se ustvari kolikor mogoče velika rezerva izvežbanih brambovcev in se breme državne obrambe pravično razdeli na vse prebivalstvo, se namerava izvesti ponovni nabor črnovojniških obvezancev I. poziva, ki naj pokaže, ali so dotičniki sedaj sposobni za orožje, to je za službo v črni vojski. K temu naboru, samo ob sebi umljivo, ne bo treba priti tistim, o katerih je že znano, da so nesposobni za vsako službo v črni vojski. Poleg tega pa ne pridejo v poštev tudi taki črnovojni obvezanci, ki vrše že sedaj črnovojno službo, četudi brez orožja in so namenjeni za tako službo, kakor n. pr. zdravniki, ali že sedaj služijo namenom obrambne sile, kakor n. pr. armadi prideljeni prostovoljski zbori (poljske in ukrajinske legije). K ponovnim naborom ne bo treba priti tudi tistim, ki so bili šele tekom leta 1914. spoznani za nesposobne za vojno službo ali pa so bili superarbitrirani že tekom vršenja svoje črnovojniške dolžnosti. — Ponovni nabor se bo torej z zgornjimi izjemami načeloma raztezal na črnovojne obvezance, ki so rojeni v letih od 1878. pa do vštete 1890. leta in ki so bili do vštete 1913. na naboru ali naknadni preiskavi spoznani za nesposobne za službo pod orožjem ali pa so bili potom superarbitracije izločeni iz skupne armade, domobranstva ali orožništva. — Pregled črnovojnikov I. poziva se prične 15. novembra t. l.

Delo slov. učiteljstva za »Rdeči križ«.

Šolsko vodstvo v Mengšu nabralo 360 K 36 v; učiteljica Amalija Kredarjeva v Telčjem vrhu nabrala 66 K 18 vin; šolsko vodstvo v Starem trgu pri Ložu 5 K 84 v; nadučitelj Jakob Žebre v Starem

trgu pri Ložu nabral 100 K; učiteljstvo II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani 11 kron 50 v; učiteljstvo deške in dekliške šole v Trbovljah za oktober 18 K 43 v; učiteljica Vilma Bogatajeva in Olga Miklavčičeva nabrali v Kobarižu 358 K 38 v; učiteljica-voditeljica Olga Peternelova nabrala v Volčjem gradu 30 K 16 v; učitelj Josip Sinigoj nabral v Sesslanu 72 K 30 v; učiteljica Ema Ingerlova nabrala v Komnu 79 K 90 v; učiteljica Malka Ipavčeva nabrala na Svetem pri Komnu 54 K 52 v; šolsko vodstvo v Središču (šolska priredba) 125 K 68 v; priredba tovariša Antona Porekarja na Humu 133 K 85 v; šolski okoliš Bočna (Štaj.) 154 K; priredbi Ciril-Metodovih šol v Trstu 880 K 86 v; šolsko vodstvo v Avbru nabralo 38 K 90 v; šola v Dobu pri Domžalah nabrala 116 K; skupaj 2606 K 86 vin.

Dar naših organizacij 1000:— K
V zadnji številki izkazanih 1097:38 »
danes izkazanih 2606:86 »
Doslej nabranih 4694:24 K

Ta izkaz najbrže ni popoln, ker smo darove, oziroma nabrane vsote posneli večinoma iz drugih listov, ki pa tudi vsega ne izkazuje, kar je pridobilo slovensko učiteljstvo za »Rdeči križ«. Nabrana vsota je gotovo večja.

Nujno prosimo vse prizadete tovariše in tovarišice, naj nas obvestijo o pomankljivostih tega izkaza, da ga moremo izpopolniti; tudi naj nas vbodoče o uspehih svojega domoljubnega in človekoljubnega dela takoj sproti obveščajo (vsaj po dopisnicah), da bomo mogli javnosti pokazati, kako se da tudi s pritravanjem od lastnih ust dejansko služiti domovini in nje trpečim sinovom! Izkazati moramo vsak najmanjši dar, ker je — darovan od tistih, ki imajo sami najmanj — v ceni in vrednosti stokrat večji od drugih darov!

Nadučitelj R. HORVAT:

Alkoholizem in naša šolarska abstinenca.*)

Predragi starši!

Iz mnogih slučajev in pogovorov sem spoznal, da večina staršev nima niti pojma o alkoholizmu in tudi ne ve, čemu smo na naši deški ljudski šoli uvedli pouk o abstinenca. Zato prosim, da preberete ta sestavek z dobrim premislekom in obudite vest, če niste Vi sami prizadeti v eni ali drugi točki. Pišem Vam iz srčne ljubezni do Vas in Vaših ljubih otrok; zato si prizadevajte poslej, preurediti svoje življenje — če je treba — sebi in svojim mlajšim v korist.

1. Kaj je alkoholizem?

Alkoholizem je uživanje alkoholnih ali opojnih pijač, kakor: žganja (slivovca, brinjevca, borovničevca, tropinoyca), vsakovrstnih likerjev ali gosposkih šnopsov (florjana, pelinkovca itd.), vina, jabolčnika, hrushkovca in naposled piva.

Vse te pijače imajo v sebi strašen strup — alkohol ali, kakor mu pravite, špirit. Ta tekočina je sama na sebi brezbarvna, podobna čisti vodi in lahko umori človeka že pri najmanjšem užitku, o čemer pričajo premnogi žalostni dogodki.

V teh pijačah se nahaja špirit ali alkohol razredčen, v večjih množinah v žganju in manjših v pivu in tolkovcu.

Iz brošure »Ob stoletnici ljudske šole v Trnovem na Notranjskem« (1814—1914). Pripravno za poljudno predavanje. Uredn.

Če gospodinja ne ve, katero primes najvzame k zrnati kavi, naj poskusi Kathreinerjevo Kneippovoslado kavo.

Popolnoma bo zadovoljna.

Priloga je priložena, prosim, na gradpis za kuhanje. Dobi se povsod, kadar hoče kaj natančnejšega štati o tej kavini pijači, naj piše Kathreinerjevemu trgovcu za sledno kavo d. dr. Dunaj I., Kneippgasse 11.

Alkoholizem pa ni le pravo pijanje, t. j. brezmejno uživanje teh pijač, marveč tudi redno — vsakdanje manjše pitje, in neki zdravnik celo trdi, da je človek pri vsakdanjem uživanju pol litra močnega vina — pijanec ali, lepše povedano — alkoholik, četudi ne izgubi zavednosti in se mu pijanost sploh ne pozna.

Prej imenovane pijače pa nastajajo največini iz vsakovrstnih sadežev, ki so več ali manj sladki. Iz tega sladkorja nastane potem vrenja — alkohol (špirit). Samo v likerjih se ne nahaja prav nič naravnega, marveč jih ljudje izdelujejo po raznih receptih večinoma iz sladkorja in špirta, ki ga kupijo v prodajalnici.

Vendar pa moram resnici na ljubo izdati, da se pogosto tudi vino ponareja; pripravljajo se namreč iz različnih, zdravju jako škodljivih snovi.

Da je bilo potrebno tu navedeno nekoliko razložiti, naj dokažeta sledeča dogodka:

Pred dobrim pol letom pride mati k nekemu gospodu — pa ne zdravniku — in ga poprosi sveta, kaj naj stori s svojim triletnim sinčkom, ki je dan za dnevom slabšeji, da si mu daje redno vsak dan po en »glažek« — žganja.

Ko dotični gospod-neabstinent zasliši te besede, skoči s stola ter zakliče ubogi nevedni materi: »Vi sami ste krivi bolezni svojega otroka! Ne dajate mu več strupenega žganja uživati, marveč mnogo mleka, in otrok bo ozdravel.«

Pred par meseci pa pride k podpisnemu nadučitelju oče — žganjepivec zaradi otrokovih šolskih zamud. Privedel ga je oče v šolo, ker otrok sam ni hotel iti. Hitro zapazim, kako sta bila oba zamenjana, bledih — upadlih lic in motnega izraza v očeh. Par mesecev pozneje sem že opazil, da se ubogemu devetletnemu otroku tresejo tudi roke. V razredu je bil najslabši učenec.

Ko tako opazujem ubogega otroka, opozorim očeta, rekoč: »Mož, vi dajete sinu žganja piti. To ni prav!« Oče odkritosrčno pritrdi mojim prvim besedam in pristavi: »Dajem mu pa le »naturalšnops«, kakršnega sem doma sam skuhal brez špirta, iz botege (prodajalnice) kupljenega. Dam mu tudi zato, ker me vedno prosi zanj. Sploh ne verjamem, da bi tak »šnops« kaj škodoval — mi tiho pove — »zakaj veste, gospod, če se jaz »naturalšnops« kak večer kaj več napijem, sem drugo jutro popolnoma zdrav, po žganju iz prodajalnice pa me ves dan boli glava.«

Prizadeval sem se, izbiti mu te popolnoma napačne misli iz glave, toda ob stal je pri svojem prepričanju; le toliko je obljubil, da odslej ne bom več dajal otroku tudi »naturalšnops« piti. Ali prepričan sem, da tudi te obljube ne drži; zakaj pijanec nima nobene trdne volje.

2. Kako deluje alkohol?

Z opojno pijačo prihaja v želodec skoraj sam — alkohol, ker take pijače imajo jako malo redilnih snovi in še te se večinoma porazgubijo po telesu.

Med tem pa, ko se redilne snovi naše dobre hrane s pomočjo želodčnih sokov v kratkem izpreme v kri, ostane alkohol neizpremenjen in kot tak pride skozi kožico, pomešan s krvjo, v male in potem v večje žile najprej v jetra in srce, potem v pljuča in nazaj v srce, odkoder prodira dalje po žili odvodnici po vsem telesu, posebno v možgane, koder prodira do notranjih živčnih tknin in jih uničuje, zaradi česar postanejo pijanci pogostoma bolni na umu. Dobijo pa tudi vodenico in zlatenico ter mnogokrat umrjejo za srčno kapjo.

Visoki dež. odbor vojvodinje Kranjske nam v svojem dopisu »Proti razširjanju bolezni na umu« (v Ljubljani, dne 29. aprila 1914, števil. 5688, za deželne glavarja: dr. Zajec) poroča, da je bilo na Kranjskem v deželnih zavodih koncem leta 1880. ostalo 75 umobolnih, koncem leta 1913. pa 240. Kot vzroke duševnih bolezni naveda na drugem mestu: alkoholizem.

Čitam to-le: Zloraba alkohola. Trajno nezmerno uživanje opojnih pijač škoduje z zastrupljenjem ne samo telesnemu, ampak tudi duševnemu zdravju. Pri mnogih osebah pa škoduje alkohol tudi v malih merah uživan, tako da tudi zmerni pivci niso vselej brez nevarnosti. Vsi pivci so izpostavljeni nevarnosti, da ali nanaglo zblazniijo (znorijo), ali pa počasi na umu opešajo (izguba spomina, oslabljenje volje, razuma, sprijenja značaja, počasi se pojavljajoča bebovost). Posebno usodopolno pa še malo znano je dejstvo, da se pijančevanje in strast do pitja ne samo na otroke prenaša, ampak da se zarod še na drug način oškoduje. Neredko so otroci pivcev telesno slabotni in duševno malo vredni; najbolj v nevarnosti so otroci staršev, ki so pijanci. Pri mnogih bebcih in umobolnih je edini vzrok njih trpljenja pitje staršev. Zato naj se z vsemi sredstvi

pobija alkoholizem! Priporoča se zlasti zmernost v pijači, ali kar je najbolje:

3. Abstinenca.

V novejšem času pada človeštvo vedno nižje. Strasti so se razpasle kot še nikoli doslej, in zaradi tega trpijo mnogi ljudje na raznih boleznih, katerih glavni vzrok je — alkoholizem, kakor smo spoznali v prejšnjem odstavku, ter ga zato z vso upravičenostjo lahko imenujemo najhujšega sovražnika človeštva.

Milijoni žen in otrok nimajo zaradi pijače mož potrebnega živeža ne potrebne obleke in ne izobrazbe.

Tudi ne more nihče izmed nas reči: »Kaj me briga to, saj nisem pijanec!« Prijatelj, tudi tvoja volja naj bo, boriti se zoper alkoholizem; zakaj zavarovan nisi proti njemu niti ti. Le poslušaj! Ali ni že mnogoter pijani vozniki prevrželi ali povozili premnogo treznih ljudi? Železniškemu strojevodji sploh ni treba prave pijanosti; samo par vrčkov piva zadostuje, da v nepričakovanim slučaju prime za nepravil ročaj, in mrtev si ti in mnogo drugih.

Zato se ni čuditi, da so se žrtvovali mnogi plemeniti možje in žene v naši domači deželi, pa tudi po širnem svetu, ki so se prostovoljno odpovedali vsakršnemu uživanju alkoholnih pijač ter postali tako zdržniki — po tuje abstinenti. Stori so to iz edinega vzroka, da s tem dokažejo premnogi nasprotnikom, kako lahko in dobro bi izhajalo človeštvo brez uživanja opojnih pijač. Nad 30 milijonov kron se letno zapije na Kranjskem! — Mi abstinenti nikakor nočemo, da bi postali vsi ljudje naenkrat tudi zdržniki; jako bi bili zadovoljni, ko bi ljudstvo vsaj trezno uživalo alkohol. Recimo, da prihranimo le polovico zapitega zneska, koliko dobrega bi se lahko napravilo s 15 milijoni! Poleg tega bi tudi gostilničarji in vino-rejci izhajali prav dobro, če bi se obenem nastopalo z najstrožjimi naredbami proti ponarejenim pijačam.

Omeniti moram še, da nekateri ljudje z vso odločnostjo trdijo, da ne bi na mrazu mogli delati, če ne bi užili kaj slivovca. Tem nasproti stavim za zgled Nansen, ki je prepotoval severne ledene dežele v Evropi, ne da bi bil poskusil le kapljice alkohola.

Pijanec je velik siromak — zastrupljenec. Da se pijanci izpreobrnejo, imajo po drugih deželah posebna zdravilišča (sanatorije), za naše pa velja: »Pustite odločno vsako opojno pijačo in — ozdravljeni boste!«

V Švici je 400 duhovnikov in nad 150 zdravnikov — abstinentov.

V evropskih severnih mrzlih deželah, te so: Dansko, Švedsko, Norveško, Irsko in Finlandija, kjer se je še pred dobrimi 80. leti popilo mnogo več žganja, kot danes pri nas, ne najdeš skoraj nobenega pijanca več.

Posledica tega je, da v zadnjih letih ni tam nobenih prepričkov, pobojev in prav malo števil drugih zločinov; kmet pa je izobražen in bogat.

Pred par dnevi je izdal ruski car Nikolaj II., ki je sam — abstinent, ostro prepoved svojim vojakom proti pijančevanju.

4. Naša šolarska abstinenca.

Še pred mojim dohodom v lepo Trnovo so začeli č. gospodje katehetje naše učence navajati k abstinenici po znanem mnenju protialkoholnega časnika »Zlate dobe« — ki se dobi v Ljubljani za majhen znesek 3 K — in se glasi: »Otrokom škoduje alkohol v vsaki, tudi najmanjši množini. Otroci bi morali biti vsi abstinentje. Vsi zdravniki so edini v tem, da bi se pod 16. letom ne smela uživati nobena opojna pijača!«

Vse učiteljstvo naše deške ljudske šole se je z vno zavzelo za to plemenito misel: odvaditi otroke uživanja alkohola.

To storimo v soglasju s č. gg. katehetoma in zlasti s preč. g. dr. J. M. Kržišnikom, dekanom in krajnim šolskim nadzornikom.

Naš boj velja v korist Vašim ljublim otrokom, predragi starši!

Ta boj se vrši sledeče: 1. poučimo učence o strašni škodljivosti alkohola, kar jim pokažemo s posebno sliko; 2. jim povemo, koliko mladih junakov-abstinentov se nahaja že po svetu; 3. jih navdušujemo, da naj posnemajo take junake tudi oni, ker ne bodo samo bolj zdravi, ampak tudi mnogo razumnejši; 4. vsak mesec, vsak teden in zlasti pred cerkvenimi shodi jih opominjamo na abstinenco; 5. vpišemo z zlato tinto učence, ki so se popolnoma zdrževali po eno leto vsakršne opojne pijače, tudi hruškovca — v »zlato knjigo« mladih junakov-abstinentov trnovske deške šole, katera knjiga se pokaže vsem gospodom, ki obiščejo našo šolo, in se bo pokazala tudi prevzvišenemu gospodu knezoškofu o priliki sv. birne.

Vas, predrage starše, pa prav lepo prosimo, da nas v tem plemenitem delu podpirate, obenem pa svoje šoli odrasle mladeniče pripravite do tega, da se radi vpišejo v »Sveto vojsko«, katere podružnico imamo tudi pri nas.

Mladeniči se zglašijo za vstop pri tukajšnji č. duhovščini ali pri podpisancu.

Posebno prosim preskrbne matere, naj nikar ne posnemajo one nespametnice, ki sem o njej pozvedel, da je dajala otroku redno žganja piti. Verjemite mi, predrage matere, da abstinenca nikomur nič ne škodi, kar lahko dokažem iz svojega lastnega življenja, dalje iz življenja svoje družine in premnogh otrok — abstinentov.

Posebno lep zgled abstinenca nam daje na Ruskem v vasi Misur (okraj Tersk) živeči 142letni Kavdin Elojew. Bil je trikrat oženjen ter je še vedno čvrst. Njegov najmlajši sin je dosegel že lepo starost 82 let. Oče Kavdin Elojew ni užival nikdar opojnih pijač.

Ako pa katera izmed cenjenih mater misli, da bi bilo za njenega sinčka dobro poučiti kaj malega alkohola, tej svetujem, da se obrne zaupno do g. zdravnika in se ravna po njegovem nasvetu.

Sklep.

Še eno mi je pri srcu!

Pogostoma se mi je že pripetilo, da so se mladeniči in gospodje, ki sem jih bil prosil k vstopu v »Sveto vojsko«, izgovarjali s tem, da so oni sicer trezniki, ali v društvo nečejo, ker bi bili potem vezani itd.

K temu pripominjam: Boj proti alkoholizmu je hud, jako hud; zato bomo mogli le v združenju kaj doseči, kar dokaže zgodovina: V nobeni državi na svetu ni vlada sama od sebe omejila pijančevanja, dokler ni bila v to prisiljena po abstinentnih društvi. Tako se je godilo posebno po severnih evropskih deželah.

Zato le vsi, ki Vam je na srcu iztreženje našega slovenskega naroda, v »Sveto vojsko«, za katero plačate letnih borih 20 vinarjev.

Ve, matere, pa sklenite z veseljem in z vso silo podpirati našo šolarsko abstinenco, od katere pričakujemo obilo božjega blagoslova!

Avstrijsko trgovsko šolstvo.

V naslednjem podamo kartek pregled trgovskega šolstva, kakor ga na podlagi uradnih podatkov prinaša »Wiener Ztg.« z dne 14. febr. 1914. Prvo so visoke trgovske šole, h katerim se prišteva eksportna akademija na Dunaju, višja trgovska šola »Revolte« v Trstu, visokošolska tečaja na Dunaju in v Pragi in kurzi za absolviranje srednješolce. Vseh teh visokih trgovskih šol je bilo v šolskem letu 1913/14 skupno 21. Obiskovalo jih je 2385 dijakov in 14 dijakinj. Po jeziku so visoke trgovske šole: nemške 13, češke 5, poljske 2, laška 1.

Srednjih trgovskih šol je že nekaj več, posebno pa je število učencev na teh zavodih precej veliko. Skupno imamo 25 takih srednjih trgovskih akademij, ki jih je posečalo v preteklem šolskem letu 7877 dijakov in 379 dijakinj. Po narodnosti se te šole razdele tako-le: 13 nemških, 8 čeških, 2 poljski in 2 laški. Kakor visokih tako tudi od srednjih trgovskih šol ni nobene s slovenskim učnim jezikom.

Nato pridejo dvorazredne nižje trgovske šole, ki jih je bilo v minulemu letu skupno 128. Jako značilno je za te šole, da imajo malo dijakov, a dosti dijakinj. Vseh obiskovalcev moškega spola je v teh 128 dvorazrednih trgovskih šolah komaj 519, deklet pa 664. Dekleta s to šolo namreč dobijo razne manjše službe po pisarnicah, trgovinah, bankah itd. Po narodnosti so te šole razdeljene sledeče: 69 je nemških, 38 čeških, 9 poljskih, 4 laške, 4 hrvatske, 3 slovenske in 1 rusinska. Naše tri slovenske šole so imele 160 dijakov in 22 dijakinj, tako da pri nas prevladuje še vedno moški naraščaj, drugod pa skoro nikjer. V štirih laških šolah n. pr. je komaj 53 dečkov, a 218 deklet.

Poleg teh rednih trgovskih šol imamo še lepo število strokovnih trgovskih tečajev, ki se ravno po krajevnih razmerah in nimajo enotnega učnega načrta. Vseh teh tečajev je bilo odprtih 45, obiskovalo jih je 4131 moških in 1231 žensk. Z ozirom na narodnost so ti tečaji razdeljeni sledeče: 28 je nemških, 8 čeških, 6 poljskih, 2 laška in 1 slovenski. Ti trgovski tečaji so jako raznovrstni, in učna doba kakor tudi smer se ravna čisto po krajevnih potrebah.

Ob koncu naj omenimo še trgovske nadaljevalne šole za vajence, ki so že v trgovinah. Teh šol imamo skupno 158. Obiskovalo jih je 16.825 trgovskih vajencev in 1803 dekleta. Nemci imajo teh tr-

govsko-nadaljevalnih šol 81, Čehi 60, Poljaki 10, Lahi 3, Hrvatje 3 in Slovenci 1.

Iz teh podatkov se vidi, da je naše trgovsko šolstvo res prav šibko.

Eno je treba zabičiti naši mladini, ki se misli posvetiti trgovski stroki, prav posebno v glavo. Naj že študira, kjer hoče dokler nimamo svojih šol, a uči naj se temeljito jezikov. Absolutno pa je napačno, ako se kdo iz tega ali onega vzroka ogiblje laškega jezika. Ako hočejo naši mladeniči napredovati, morajo biti v vsakem pogledu bolj zmogni, kot so njih drugorodni konkurentje.

Književnost.

Ganglove drame na hrvatskem odru v Zagrebu. Iz Zagreba poročajo »Slovenskemu Narodu«: Intendanca kraljevega zem. hrvatskega gledališča v Zagrebu, ki tudi v tem burnem času nemoteno vrši svojo kulturno nalogo, je sprejela najnovejša dramatična dela slovenskega pisatelja E. Gangla, in sicer dramo v treh dejanjih »Katka Poljakova« in trilogijo »Dolina solz« (t. j. 1. igra »Dva svetova«, II. drama »Dedščina«, III. tragedija »Trpina«). — Najprej se na hrvatskem odru uprizori »Katka Poljakova«.

Zgodovinska učna knjiga za ljudske šole. Tekom oktobra t. l. izide knjižica »Zgodovinski zapiski za obče ljudske šole. Za domače ponavljanje učencem spisal Josip Brinar, ravnatelj v Postojni.« Cena vezani knjigi: 90 vin. — Naroča se pri založniku: Maks Šeber, tiskarnar v Postojni. — Šolskim vodstvom, ozir. krajnim šolskim svetom se pri večjem naročilu pridene za vsakih 10 izvodov en izvod zastojni. — »Zgodovinski zapiski« so prva učna knjiga slovenska, ki že prinaša podatke o sedanji evropski vojni. Dasi pravi Latinec, da »inter arma silent Musae«, je vendar pričujoča »Zgodovina« poleg »Slovnice« že druga učna knjiga, ki jo je dokončal ravnatelj Brinar kot črnovojnik v vojaški suknji.

Popotnik objavlja v 10. letošnji številki to-le vsebino: 1. K vstopu v službo. (Pismo našim mladim prijateljem: učiteljem-začetnikom). 2. H. Scharelmann. — Pav. Flere: Dnevnik v službi spisovnega pouka. 3. Miro Šijanec, Maribor: Jezikovni pouk in dušeslovje. (Dalje.) 4. Evgen Sajovic: Učna osnova in inštrukcija za pouk telovadbe in odredba o prirejanju mladinskih iger na gimnazijah (vseh tipov) in na realnih šolah. 5. Razgled: Časopisni vpogled. — Pedagoški paberki. — Šolske in učiteljske vesti. — Razne vesti. — Mala poročila.

Srednješolske vesti.

Češka gimnazija na Dunaju. Po drugih listih smo bili priobčili tudi mi, da otvorijo na Dunaju češko gimnazijo. Sedaj pa javljajo listi, da je drž. poslanec Reinössl izjavil na nekem kršačensko-socialnem zborovanju na Dunaju, da je dobil od oblasti zagotovilo, da o kakem takem dovoljenju v sedanjih časih sploh ne more biti govora.

Predčasno pripuščenje k zrelostnim izpitom. Z ozirom na sedanje izredne razmere je ministrstvo za uk in bogočastje izdalo v odloku na deželne šolske oblasti izjemne določbe za predčasno pripuščenje k zrelostnim izpitom onih srednješolskih dijakov, ki so pozvani v vojaško službo. — Dijaki višjega razreda, ki so za tekočo šolsko leto vpisani na popolni javni srednji šoli ali taki, ki ima pravico javnosti, se smejo na njih prošnjo takoj pripuščiti k zrelostnemu izpitu, če dokažejo, da so bili na naboru rojenih 1. 1894. potrjeni k vojakom, da so vstopili ali da imajo vstopiti v aktivno službo ali pa da so dopolnili 18. leto in da so se po konstataciji usposobljenosti prijavili in da bodo po dobrem izidu zrelostnega izpita pozvani v aktivno službo. Takim dijakom 8. gimnazijskega, oziroma 7. razreda realke bodo vojaške oblasti po potrebi dovoljevale potrebni dopust, da morejo položiti izpit. — Na teh zrelostnih izpitih, ki se bodo vršili čim prej po predstavljanju kandidatov, se bo največ polagalo na splošno kulturo; ne bo se torej vpraševalo o stvarih, ki zahtevajo pripravljenost spomina, a onim dijakom, ki bodo izkazali nedvomno zrelost za višje študije, se bodo dovoljevale še druge obširne olajšave. — Te določbe sicer ne veljajo za eksterniste, a če so potrjeni k vojakom in če imajo vse druge predpogoje, se tudi oni takoj pripuste k zrelostnemu izpitu. — Oni kandidatje, ki so v zadnjem zasedanju zrelostnih izpitov prekinili izpit ali ki imajo ponoviti izpit po šestih mesecih, se smejo takoj pripustiti k novi skušnji. — Za one dijake, ki zaradi vojne ne morejo položiti izpita na svojem zavodu, se odredijo druge določbe. — Di-